

Posudek oponenta diplomové práce

Marek ŠITNER: Zdice. Výsledky záchranného archeologického výzkumu sídliště knovízské kultury. Diplomová práce. Archeologický ústav, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Filozofická fakulta. České Budějovice 2015. 130 stran textu s obrázky, tabulkami a grafy, VIII příloh (4 na přiloženém CD).

Diplomová práce se věnuje komplexní analýze knovízského sídlištního materiálu ze záchranného výzkumu, provedeného v letech 2003/2004 na jihozápadním okraji Zdic (okr. Beroun) Ústavem archeologické památkové péče středních Čech (vedoucí výzkumu D. Stolz). Na nevelké ploše 0,3 ha zde bylo zachyceno 46 zahloubených objektů různých druhů, obsahujících celkem 16 159 keramických fragmentů, doprovázených některými dalšími movitými nálezy (mazanice, lidské skelety, resp. jejich části, zvířecí kosti, bronzová, kostěná a kamenná industrie, makrozbytky ad.).

V úvodní části práce jsou podrobně popsány přírodní podmínky naleziště i širšího zázemí Berounska a Hořovicka (geologie a morfologie, pedologie, klima a vegetace, hydrologie, topografie a zdroje surovin). Následující kapitola podává obecný přehled o vývoji v mladší a pozdní době bronzové na území Čech se zvláštním důrazem na kulturu knovízskou. Detailně jsou zpracovány dějiny archeologického bádání v celém sledovaném regionu a zvláště pak na území Zdic a přilehlých katastrů.

Jádro předložené práce představuje analýza bohatého keramického souboru, které předcházejí základní informace o technologických aspektech výroby pravěké keramiky. Vlastní rozbor prováděl autor ve dvou krocích, přičemž první deskripční fázi prošly všechny fragmenty, u nichž byly zaznamenány údaje evidenční (číslo zlomku, sáčku, objektu, vrstvy), metrické (síla a velikost střepu) a zařazení zlomků podle definovaných keramických tříd (hrubá, středně hrubá, jemná) či např. úpravy povrchu (hlazení, leštění, tuhování, engloba ad.). V rámci druhé deskripční fáze pak byly sledovány pouze zlomky, umožňující morfologicko-typologické určení nebo klasifikaci výzdoby, jichž byla z celého souboru zhruba polovina. K popisu keramických jedinců byl použit deskripční systém vypracovaný a publikovaný O. Chvojkou.

Výsledkem analýzy byla obecná charakteristika souboru z hlediska zastoupení keramických tříd, výskytu fragmentů jednotlivých částí nádob, úpravy povrchu, zastoupení jednotlivých typů okrajů, uch a den či druhů dekoru (plastického, vhloubeného, rytého) a jejich početných variant. U druhově určitelných nádob bylo největší rozšíření poněkud překvapivě zaznamenáno u mís, následovaných zásobnicemi a s určitým odstupem hrnci, koflíky a amforami. Ve výrazné menšině jsou pak okřínky a zcela marginální keramické druhy představují cedníky, pohárky či džbány.

Z ostatních nepočetných zjištěných hliněných artefaktů lze jmenovat přesleny, kolečka, zlomek kruhu, závaží či fragmenty plastiky. Doložená kamenná industrie zahrnuje zrnotěrky, otloukače, hladítka a brousky (broušená sekerka a kopytovitý klín jsou evidentními staršími intruzemi). Nalezena byla také nevýrazná kostěná a bronzová industrie (jehlice, jehla, hroty šípů, kroužky ad.), která je bohužel chronologicky neprůkazná.

Samostatně je autorem analyzována mazanice, a to s využitím modifikovaného deskripčního systému P. Vařeky. I přes její dochování ve značně fragmentárním stavu se podařilo zaznamenat základní evidenční, metrické a technologické údaje, doplněné o podstatné informace, týkající se charakteru doložených otisků (kůl, prut, tesaný prvek, plochá

stěna ad.). Rozbor ukázal, že v areálu knovízského sídliště ve Zdicích bylo použito více stavebních technik (vyplétaná konstrukce, srubová konstrukce, obložení stěn štípanými prkénky).

Za druhé těžiště diplomové práce můžeme nepochybně považovat oddíl, zabývající se deskripcí, interpretací a datováním jednotlivých zahluobených objektů, odkrytých během výzkumu ve Zdicích. Této části autor předřadil podrobně zpracovanou kapitolu o charakteru a struktuře rovinných sídlišť v období popelnicových polí. Pro výsledné datování objektů, vycházející z detailní analýzy keramiky, nepoužívá M. Šitner fáze, stupně či horizonty vypracované různými autory pro knovízskou kulturu, ale relativně chronologické stupně P. Reinecka v modifikaci H. Müllera-Karpeho, což je zcela vyhovující a všeobecně dobře srozumitelné.

Jen malou část objektů se mu podařilo přesněji zařadit do Ha A2 (8) či Ha A1 (1), o něco více pak do rozpětí celého stupně Ha A (13). Neprůkazný charakter keramického materiálu z dalších 13 objektů vedl autora k opatrnějšímu rámcovému datování do celého průběhu knovízské kultury, tedy do období Br D – Ha A. S takovýmto časovým zařazením lze v zásadě souhlasit, avšak podle keramiky, vyobrazené v příloze IV, by zřejmě bylo možné uvažovat o drobnější korekci. Jelikož prakticky chybí výraznější prvky stupně Br D, tak se zdá pravděpodobné, že zdejší osídlení začíná až v Ha A1, a naopak zastoupení některých elementů mladšího úseku vrcholného knovízského horizontu (cf. Bouzek K V–VI, Smejtek Kn 4b) ukazuje na jeho trvání až na počátek stupně Ha B1, resp. do období Ha A2/B1.

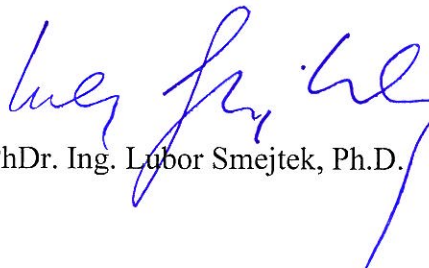
Autor provedl také analýzu prostorového rozptylu artefaktů a pokusil se vysledovat některé závislosti, které ovšem není vždy jednoduché jednoznačně interpretovat. Zcela samostatnou problematiku pak představují pohřby v sídlištních jamách, zjištěné ve Zdicích ve třech případech. Rovněž jejich analýze předcházelo rozsáhlé shrnutí tohoto významného kulturního fenoménu, charakteristického nejen pro období popelnicových polí, ale objevujícího se i v jiných etapách pravěkého vývoje.

V závěrečné interpretaci a diskusi je zdůvodněno rozdělení celého zkoumaného areálu na tři části, v nichž se seskupovaly objekty shodné či příbuzné funkce, a zaniklou hraniční vodoteč, druhotně zaplňovanou po dlouhou dobu sídlištním odpadem. I. skupinu by snad s rezervou bylo možné interpretovat jako obytný areál, II. jako skladovací a výrobní areál a III. skupina mohla plnit roli okrajového těžebního okrsku pro získávání hlíny na omazávání stěn nadzemních staveb či výrobu keramiky.

Oponovaná práce je v přílohách doplněna rozsáhlou a podrobnou mapovou, kresebnou i fotografickou dokumentací a nechybějí ani příslušné databáze, z nichž autor vycházel při svých analýzách. Celý text je velmi pečlivě zpracovaný a napsaný kultivovaným jazykem bez gramatických či syntaktických chyb a s minimem překlepů. Celkový velmi příznivý dojem poněkud kalí pouze drobnosti, jako např. automaticky překopírované a příslušně nemodifikované „bakalářské“ prohlášení v úvodu práce či nepřesná formulace, resp. datace v anglické anotaci („...*early bronze aged settlement*...“).

Předložená práce podle mého názoru splňuje nároky, kladené na diplomovou práci a doporučuji ji k obhajobě. Práci navrhuji hodnotit známkou výborně.

V Praze dne 10. června 2015

PhDr. Ing. Lubor Smejtek, Ph.D.